رسانه‌های جهان چگونه جنگ ایران و اسرائیل را برساخت کردند؟

۱۲ روز و هزار روایت

سعیده شمس
دکترای مطالعات منطقه‌ای

درسال ۲۰۲۵ ادراک همان مهمات است و میدان مشروعیت اما به‌مراتب تل‌آویو را از هر شکاف اما آنچه هم‌زمان در ساحه این انفجارها اتفاق افتاد کمتر از خود جنگ نبود؛ آغاز نبردی تمام‌عیار بر سر روایت‌ها. در همان ثانیه‌های نخست، خبرگزاری رویترز با شش کلمه، چهارچوب ذهنی افکار عمومی را ساخت: «ایران حمله موشکی را آغاز کرد». این جمله کوتاه سریع‌تر از هر موشکی به پایگاه‌های خبری و شبکه‌های اجتماعی رسید و در کمتر از چند دقیقه، رسانه‌های بزرگی چون بی‌بی‌سی، سی‌ان‌ان و نیویورک‌تایمز به‌سرعت همین گزارش را کسرش دادند. «واژه‌هایی چون «حمله ایران»، «تنش بی‌سابقه» و «واکنش اسرائیل» با رها تکرار شدند تا جایی که مخاطب جهانی پیش از شنیدن جزئیات ذهنش با این برچسب‌ها قالب‌گیری شد

۱ ابتکار روایت در ساعت صفر

ساعاتی بعد از حمله اسرائیل به تهران، شعله انفجار آسمان تل‌آویو را از هر شکاف اما آنچه هم‌زمان در ساحه این انفجارها اتفاق افتاد کمتر از خود جنگ نبود؛ آغاز نبردی تمام‌عیار بر سر روایت‌ها. در همان ثانیه‌های نخست، خبرگزاری رویترز با شش کلمه، چهارچوب ذهنی افکار عمومی را ساخت: «ایران حمله موشکی را آغاز کرد». این جمله کوتاه سریع‌تر از هر موشکی به پایگاه‌های خبری و شبکه‌های اجتماعی رسید و در کمتر از چند دقیقه، رسانه‌های بزرگی چون بی‌بی‌سی، سی‌ان‌ان و نیویورک‌تایمز به‌سرعت همین گزارش را کسرش دادند. «واژه‌هایی چون «حمله ایران»، «تنش بی‌سابقه» و «واکنش اسرائیل» با رها تکرار شدند تا جایی که مخاطب جهانی پیش از شنیدن جزئیات ذهنش با این برچسب‌ها قالب‌گیری می‌شود. علت این پیش‌دستی روشن بود: اول، رسانه‌های غربی مدت‌هاست در هر بحران منطقه‌ای شبکه‌ای از خبرنگاران آماده، تحلیلگران از پیش چیده شده و سیستم‌های توزیع خودکار دارند. دوم، پلتفرم‌های جهانی از توییتر و تلگرام تا خبرخوان‌های موبایلی در طراحی‌های خود همچنان به رسانه‌های آمریکایی و بریتانیایی اولویت می‌دهند. سوم، ساعت‌ها که ساختارهای امنیتی غرب با مهارت، روایت‌سازی خبری را بخشی از راهبرد خود در مدیریت بحران می‌دانند. در سوی دیگر میدان خبری، رسانه‌های محور مقاومت از جمله الجزیره عربی، المیادین و پرس‌تی‌وی با حدود ۱۰ دقیقه تأخیر وارد عرصه شدند ولی با بیانی کاملاً متفاوت. تیتر نخست الجزیره این بود: «ایران در پاسخ به تجاوزهای اسرائیل وارد عمل شد». المیادین نیز با لحنی صریح‌تر نوشت: «ایران فراخد بازی را تغییر داد». در همین حال پرس‌تی‌وی از عملیات با عنوان «سحر بازدارندگی» یاد کرد. این روایت معکوس دقیقاً همان‌قدر قوی بود که دیده‌گاه روایی غربی. واژه‌هایی مثل «پاسخ» و «مشروعیت» و «بازدارندگی» در مقابل «حمله» و «تنش» و «واکنش» صف‌آرایی کردند. اگر غربی‌ها از آغازگر بودن ایران سخن می‌گفتند رسانه‌های مقاومت با تأکید بر تاریخچه‌ی از حملات مخفی اسرائیل در خاک ایران و سوریه سعی داشتند افکار عمومی را بسوی درک زمینه‌های پنهان این نبرد هدایت کنند. تا ساعت‌ها دو روایت با دو امپیات و دو زاویه دید شکل گرفته بود؛ یکی برای حفظ دولت و جهان را عاقلانه گرفته و دیگری را به‌تدریج افکار عمومی را در خاورمیانه و بخش‌هایی از جنوب جهانی به سمت خود کشاند. مخاطبان عربزبان که با تجربه‌ی بمباران‌های مکرر، روایت‌سازی خبری را بخشی از راهبرد خود در مدیریت بحران می‌دانند. در سوی دیگر میدان خبری، رسانه‌های محور مقاومت از جمله الجزیره عربی، المیادین و پرس‌تی‌وی با حدود ۱۰ دقیقه تأخیر وارد عرصه شدند ولی با بیانی کاملاً متفاوت. تیتر نخست الجزیره این بود: «ایران در پاسخ به تجاوزهای اسرائیل وارد عمل شد». المیادین نیز با لحنی صریح‌تر نوشت: «ایران فراخد بازی را تغییر داد». در همین حال پرس‌تی‌وی از عملیات با عنوان «سحر بازدارندگی» یاد کرد. این روایت معکوس دقیقاً همان‌قدر قوی بود که دیده‌گاه روایی غربی. واژه‌هایی مثل «پاسخ» و «مشروعیت» و «بازدارندگی» در مقابل «حمله» و «تنش» و «واکنش» صف‌آرایی کردند. اگر غربی‌ها از آغازگر بودن ایران سخن می‌گفتند رسانه‌های مقاومت با تأکید بر تاریخچه‌ی از حملات مخفی اسرائیل در خاک ایران و سوریه سعی داشتند افکار عمومی را بسوی درک زمینه‌های پنهان این نبرد هدایت کنند. تا ساعت‌ها دو روایت با دو امپیات و دو زاویه دید شکل گرفته بود؛ یکی برای حفظ دولت و جهان را عاقلانه گرفته و دیگری را به‌تدریج افکار عمومی را در خاورمیانه و بخش‌هایی از جنوب جهانی به سمت خود کشاند. مخاطبان عربزبان که با تجربه‌ی بمباران‌های مکرر، روایت‌سازی خبری را بخشی از راهبرد خود در مدیریت بحران می‌دانند. در همین حال، رسانه‌های بزرگی چون رویترز و بی‌بی‌سی، سی‌ان‌ان و نیویورک‌تایمز با لحنی آرام‌تر اما با همان سازوکار روایی، روایت را شکل داد